
УДК 811.

Ніна Данилюк (м. Луцьк)

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАРОДНОПІСЕННИХ ЗВЕРТАНЬ

У статті розглянуто групи звертань за семантикою, специфічними засобами вираження і стилістичними функціями у текстах українських народних пісень різних жанрів.

Ключові слова: *звертання, семантика, засіб вираження, прикладка, стилістична функція, народнопісенний текст.*

Лексичний склад української народної пісні, граматичну будову та виразові засоби вивчали О.О. Потебня, В.С. Ващенко, В.А. Чабаненко, А.П. Коваль, К.Ф. Шульжук, Л.І. Мацько, С.Я. Єрмоленко та інші дослідники. Вони писали про те, що експресивні якості ключових слів у народній поезії посилюються внаслідок використання їх у складі звертань, прикладкових сполучень, різноманітних повторів, паралельних конструкцій. Звертання як особливу семантико-синтаксичну одиницю досліджував у кандидатській дисертації К.Ф. Шульжук [27]. Вивченню фольклорних звертань у школі ми присвятили окрему статтю [4].

Мета розгляду нашої статті — докладніший аналіз особливостей семантики й образного потенціалу звертань у текстах українських народних пісень різних жанрів.

Як відомо, звертання традиційно кваліфікують як слова або сполучення слів, що називають особу чи предмет, до яких апелює мовець. В народнопоетичній творчості *звертання* не лише називають певний об'єкт адресування, але й передають емоції мовця, створюючи ефект безпосереднього спілкування, напр.: *Та спасибі тобі, моя ненько, Що будила мене раненько* [7: 100]; *Товаришу, рідний брате, Виклич мені дівча з хати* [25: 186].

Підтримуємо думку К.Ф. Шульжука та інших дослідників про наявність своєрідного семантико-граматичного зв'язку звертання, ви-

раженого кличною формою відмінка, із членами речення [27: 3, 20]. Зазначимо, що в українській народній поезії звертання найчастіше оформлено за допомогою іменників, субстантивованих прикметників, займенників у кличному, рідше — в називному відмінках однини та множини, напр.: *Годі, годі, соколоньку, По полю літати, Прихилися, мій миленький, Щось маю казати* [24: 32]. Варто зауважити, що кличний відмінок, який І. Качуровський вважав граматичною категорією, котра перебуває „під загрозою зникнення” (до таких ще віднесено давньоминулий час і двоїну) [10: 100–101], органічно притаманний українським пісенним текстам і має переважне вживання.

Звертання у лінгвістичній літературі прийнято поділяти на дві групи: власне звертання (до особи) та риторичні звертання (стосуються тварин, рослин, явищ природи, абстрактних понять і под.). Аналіз показує, що в народній пісні переважає перший різновид. У ліричних текстах вокативи найчастіше стосуються дівчини та хлопця і створюють враження безпосередньої розмови: *Ой виходьте, дівчата, Та в сей вечір на вулицю; Ой виходьте, парубойки, На високу гірку* [18: 35]; *Ой бувай же ми, Аннусю, здорова. Бо ми випала на Україну дорога* [16: 88]; *Ой на ж тобі, товаришко, на рукавця полотенечка* [25: 92].

Дівчину називають такі слова-апелятиви та їхні форми: *дівчино, дівчинонько, дівчино-дівчинонько, дівча, дівко*; поетичні замітники-імена, ввічливо-звертальні слова: *панночко, красная панно, товаришко*; традиційні означення: *мила, люба, чорнобрива*, вислови метафоричного плану: *серце, голубко, зозулько, коماشко* та ін.: *Ой ти, дівчино, Ти, сірая вутко! Та сідай же, серце, На човничок хутко!* [17: 142]; *Мандруй, дівча, на мандрівку* [19: 380]. До парубка звертаються: *хлопче, молодче, козаче, чумаче, козаченьку, панонько* і под. Поетичними синонімами виступають імена, субстантивовані означення *милий (миленький, милесенький), любий, чорнобривий*, метафоричні замітники *серце (серденько), кохання, соколо, собою, голубку, зелений барвінку* і под.: *Прибудь, прибудь, мій миленький, з далекого краю* [14: 42]; *Ти мій прекрасний соколо, Куди ж ми підем з тобою* [18: 115]; *Ой любку, любку, моє серденько* [16: 79].

Іменники-звертання набувають голубливого звучання завдяки суфіксам зменшення, посилюють експресивні можливості внаслідок використання постійних епітетів: *Молодая Софієчко, повечеряй же з нами* [18: 92]; *Ой Василю гарний, не ходи до Галки* [24: 331]; присвійних займенників *моя, мій*: *Ой устань же, мій милий голубку* [16: 120], або ж поєднанням кількох засобів: *Ой так, моя мила, кохана, чорнобрива, Я з тобою жити не буду, повік тебе не забуду* [25: 186].

Як правило, звертання до хлопця і дівчини в народній пісні виступають позитивно оцінними, набагато рідше — виявляють негативну оцінність, закладену в семантиці апелятивів (*заволоко, нелюбе, нечупаро, вороже, вражий сину* тощо), або ж / та передану означеннями (*поганий, нехороший, тяжкий, лихий* та ін.): *Ой відсуньсі, нелюбе, від мене, Ой є ще в мене краща від тебе* [16: 123]; *Через гору та в долину Не ходи до мене, вражий сину* [24: 49]; *Піди собі од мене ти, тяжкий вороже* [25: 256].

Велику групу становлять апелютиви — назви осіб за родинними стосунками: *матінко, батеньку, свекорко, свекрушенько, братіку, сестрице, діверко, зовице, дитиночко, донько, синочку* і под. На першому місці за частотою і варіантністю форм — звертання до матері: *мамо, моя мамо, рідная матіночко, ненько, матінко-голубонько, матінко-любо, любцю* та ін.: ***Мати ж моя рідненькая, Мати ж моя рідномила, Нащо ж мене породила?*** [7: 347]. „Ставлення до матері було мірилом людяності. Чи не тому знаходимо таке різнобарв'я варіантів звертань у народнопоетичній традиції українців..., — пише С.К. Богдан. — Скажімо, на Поліссі поширене звертання *мати*. А ще — *матюно, матьонко...* Вважається, що форми *матусю, матінко, матусенько* часто вживані на Черкащині, Київщині, *ненья, ненька* — на Закарпатті... Звертання „*мамко*” — одне з найпоширеніших у коломийках...” [1: 124–125].

Високий ступінь наснаги містять своєрідні емоційні вигуки, що виступають у формі звертань до матусі та передають заклик до порятунку, допомоги, особливо у випадках розгубленості, розпачу. В.В. Жайворонок слушно наголошував, що „в екстремальних ситуаціях вона (людина — *Н.Д.*) до кінця життя звертається до матері (як і до Бога, Господа), наприклад: „ой мамо (нене)!\”, „мамо (мати, нене, ненечко) моя!\”, „мамо (мамочко) моя рідна!\”, „матусю (неню) моя дорогесенька!\” або просто „мамо!\”, „нене (ненечко)!\” [6: 356]: ***Ой мамонько моя рідная, Моя доля нещаслива*** [8]; ***Ой устань, ненько, пробудись, (2) На дитя своє подивись!*** [7: 263].

До батька у пісенних текстах мовлять: *батечку, батеньку мій, тато, татойко, ненько, мої рідні тато, батеньку-голубоньку* тощо: ***Батеньку мій та ріднесенький! Снівся мені сон дивнесенький*** [2: 126]; ***Ти ж мій батенько, дороге насіннячко, Де тебе взяти, де тебе посіяти?*** [15: 166]. Звернемо увагу на властиву українцям форму „множини пошани та ввічливості” (вислів І. Качуровського), як-от: ***Нащо ж мене віддаєте, Мої рідні тато?*** (2) ***Хто вам буде замінити Щораночку хату?*** [18: 91]. За звичаєвим етикетом, словами *мати, батько* та їхніми формами називають також свекруху і свекра, тещу і тестя, про що йдеться у таких рядках: ***Ой назву я та свекорка Та батеньком. А він мені та батеньком Та й не буде, Тільки мому серденьку Жалкіш буде*** [7: 105]. Однак у пісенних текстах може бути використано займенник **ти** й дієслівна форма другої особи однини, напевне, передусім для передачі близьких стосунків: ***Ходит тещейка по двору, За нев зятейко посполу: „Ти, тещейко, матінко моя, Що ж ти ми подаруєш?”***[2: 326].

Звертання до дітей, синів, дочок, братів і сестер в усній словесності емоційно забарвлені, переважно супроводжуються голубливістю та ніжністю: *люба дитиночко, діти дрібненькії, моя доню, дочки-голубочки, дочки ж мої пави; сини-соловейки, сини-соколи, братіку ріднесенький, сестрице-перепілко* та ін.: „***Ой синоньку-лебединоньку, Бери, синоньку, всю родиноньку*** [2: 247], „***Сестро моя дорога, Не йди заміж молодая***” [2: 154]. Свекруха зазвичай називає невістку дочкою, молода жінка свою зовицю

— сестрою, а дівера — братом, напр.: *Ой одчини ж, невістонько, Ой одчини ж, донечко* [18: 60]; *Зовичко-сестричко, порятуй мене, молоденьку* [3 III: 308]. Частина цих номенів (*зовиця, дівер, ятрівка*) уже вийшли з активного вжитку. Виявлено демінутивні варіанти на зразок *свекрушенько, свекрушино*, напр.: *Ой бодай свекрушенька вік провікувала* [8] *Прибирайся, свекрушино, прибирайся, молоді невісточки сподівайся* [20 IV: 105]. Оскільки в піснях традиційно протиставлено невістку та свекруху, демінутив *невісточко* в устах чоловікової матері може звучати з негативним забарвленням: *Ой з-за гори вітер повіває, А свекруха невісточку лає: — Ой невісточко, моя невдашечко, Не вдалася спекти, ні зварити, Ні до мого сина говорити* [15: 153]. Побутують також згрубілі утворення (*свекрушисько, свекрушище*), як-от: *Вари, вари, свекрушище, вареники з сиром* [22 II: 70] із контекстуально зумовленим змістом.

У календарно-обрядових піснях, зокрема в колядках і щедрівках, знаходимо чимало звертань до господаря, господині, виражених за допомогою одиниць *пан господар, хазяїне, господарю, господаренько, господарю-соколю, господар-виноград; красна паня, панонька господиненька, пані бабуня* і под. До складу низки висловів входять лексеми *пан, пані*, що, згідно з поясненням у „Словарі української мови”, „додається до прізвища, імені, родинної назви, службового титулу та ін. із ввічливості...; число множина, особливо, коли слово використано у вигляді звертання, буде: **панове... Друзі, панове молодії**” [20 III: 91], напр.: *Ней wesczor dobry pane gospodaru od tebe...* [28: 80]; *Добрий вечір тобі, пане-господарю* [8]; *Пан господар, уставай з постелі, Уставай з постелі, застеляй столи...* [9: 265]. В історичних та обрядових текстах часто використано звертальні структури **пане-брате, пане-товаришу, пане свате, пане куме** як шанобливі форми у спілкуванні з чоловіками: *Czy ne baczyw pane brate meji diwczynki* [28: 77]; *Ой чим же вас, пани брати, Буду привітати?* [24: 195].

Апелятиви до Бога, Божої Матері, святих знаходимо у тих текстах пісенного фольклору, в яких ідеться про складні почуття й переживання ліричних героїв, поганий фізичний стан, важкі умови життя: **Святий Боже, святий кріпкий, Ще й святий безсмертний**, *Заболіла головонька, Мабуть треба вмерти* [24: 385]; *Ой Боже, Боже, коли той вечір буде, Коли про мене наговоряться люде!* [25: 269]. Номені цієї групи частотні в календарно- й родинно-обрядових текстах, пов'язаних із важливими подіями, напр.: **Пречистая й маці, Приступи д нашої хаці (2), Весільє зачінаці** [12: 234]; **Святий Юре, Григоре, пуйди до Бога по ключі, Пуйди до Бога по ключі, ой одомкни зимліцу, Ой одомкни зимліцу, ой випусть, випусть травичю** [26: 372]. Інколи у цій позиції виступають слова **мати, батько**, що засвідчує особливо пошанівне ставлення українців до батьків, підкреслене в обрядових діях: — *Благослови, мати, Весну закликати! Весну закликати, Зиму проводжати!* [7: 53]; *Благословіть, мамо й тату, косу розплітати* [8].

Функції риторичних звертань у фольклорі найчастіше виконують назви: 1) **світл, явиц природи (зоря, місяць, вітер, дощ і под.): Ой ти, місяцю-зоре, Освіти на все поле: Ой там моя дівчинонька Та й**

пшениченку поле [22 I: 228]; 2) **географічних об'єктів** (ліс, гай, луг, байрак, поле, степ, гора, ріка та ін.): *Да не шуми, лу́же, дібровою дуже. Не завдавай серцю жалю* [25: 37]; *Дунаю! Дунаю-море, Настуню-зоре, Дунаю!* [16: 37]; 3) **рослин** (дерево, калина, дуб, тополя, верба і под.): *Рости, рости, дерево, Тонке та високе, Кучерявее* [17: 161]; *Ой дубе, дубе кучерявий* [16: 113]; *Ой яворе, явороньку зелененький!* [18: 59]; 4) **птахів і тварин** (голуб, сокіл, ворон, галочка, пташечка, кінь, воли та ін.), напр.: *Бийся ж ти, коню, Та бийся, вороний, Аж до тихого Дунаю* [24: 319]; 5) **предметів побуту** (ворота, двері, столи): *Кланяюсь вам, ворота, що стояла хлопців рота...* [2: 112]; 6) **частин тіла людини** (очі, брови, руки, ноги): *Ручки ж мої біленькі! Чом не робите?* [22 II: 68]; 7) **абстрактних понять** (доля, пісня, думка тощо): *Ой доле ж моя, Доле ж моя злая...* [22 I: 169]. Звертання такого типу сприяють персоніфікації явищ навколишньої дійсності, надзвичайно поширеній в образній системі усної словесності.

Як засвідчують розглянуті приклади, стилістично виразними стають звертання, поширені прикладками, як-от: *Ой ти, Івасю, серце моє! Сподобалося личко твоє* [17: 32]; *Чорнушко-душко, вставай раненько, Вмивай личенько...* [17: 17]; *Не плач, мила, не плач, черлена калино* [7: 347]; *О тоја з ты дівчупонко, зытні колосoczку* [28: 78]. Прикладкові сполучення — це виразні структури художнього синтаксису пісні, в яких виявляються такі його риси, як прагнення до економності, стислості вислову. Поєднання кількох прикладково-епітетних звертань до дівчини і парубка, жінки та чоловіка передає різноманітні відтінки змісту, пов'язані зі ставленням до цих осіб, як-от: *Ой дівчино гожа. Ти — повная рожка* [13: 17]; *Устань, милий, устань, червоня роже* [25: 256]; — *Чоловіче мій, Голубчику мій, Дружино моя, Порадо моя!* [17: 98].

С.Я. Єрмоленко звернула увагу на те, що прикладки у піснях часто виконують функцію образних означень. Дослідниця писала: „Типова ознака народнопісенної мови — функціонування епітетів у формі іменників-прикладок. Вони утворюють словесні комплекси, близькі до парних дієслівних та іменникових формул. Порівняно з прикметниковими означеннями-епітетами, вони становлять своєрідні фразеологізми, в яких іменникове означення конденсує широкий конкретно-чуттєвий образ, часто побудований на порівнянні, зіставленні, ототожненні” [5: 85].

У складі звертань прикладки характеризують людину за такими параметрами: 1) національністю, місцем проживання, родинними стосунками, майновим станом і под.: *хлопці-запорожці, Романку-козаچه, пани-ляшки, братику-наміснику* та ін.: *Хлопці-запорожці, куди йдеш ти?* [8]; 2) ставленням та емоційною оцінкою: *господаре-соколю, батеньку-голубоньку, порадице-мати, дівчино-рибчино, серце-чумаче, голубче* і под.: *Господаре-соколю, Не ходи по полю* [Там само]. Прикладки, що стосуються людини, створюють особливий ліризм мовлення у пісенних текстах. Інші тематичні групи прикладок позначають: 1) родовидові, образні ознаки рослин і тварин (*клен-дерево; коню, братічок*): *Ой ти, коню мій гнідесенький, Ти мій братічок ріднесенький* [22 II: 66];

3) атрибути назв конкретних предметів (*нагайко-дротянко*): *Нагайко-дротянко, чом шумиш?* [8]; 4) атрибути абстрактних номенів (*смерть-мати, розкіш-воля*) та ін.: *Ой смерть моя, смерть-мати, Хочеш мене прийняти? Прийми ж мене з рученьками, Зостаюсь я з діточками* [17: 124].

Звертання, виражені поетичними синонімами-замінниками слів-понять *дівчина, хлопець, мати, батько* тощо, кваліфікують по-різному. Н.Д. Арутюнова називає їх *номінативними метафорами*, напр.: *Вийди до мене, моє серденько; Серденько, рибонько, дорогий кришталю* [22 I: 224] і под. У „Сучасній українській літературній мові” (1973) вони потрактовані як епітетні звертання. А.П. Коваль називає їх метафоричними словами, які становлять собою прикладку до пропущеного звертання, зазначаючи: „Звертання у фольклорі супроводжуються звичайно метафоричними словами типу *серденько, золото, соколе, лебедоньку* та ін.” [11: 252]. На нашу думку, подібні вислови слід кваліфікувати по-різному, залежно від контексту. Напр., лексеми *золото, кришталь, серце (сердечко, серденько), душка, розмова кохана (кохання)* можуть виконувати функцію художнього означення із загальним змістом ‘милий’, ‘любий’, ‘дорогий’ у висловах, в яких вони виступають прикладками типу *Глянь, подивися здалеку на мене, Козаченьку, моє сердечко* [13: 243]; *Марусина-серденько Все по світлоньки ходить* [14: 31]. Якщо відбувається заміна лексем *дівчина, хлопець*, вони набирають характеру метафори із семантикою ‘кохана’, ‘коханий’: *Через річеньку, через болото Подай рученьку, моє золото* [22 I: 39]; *Куди їдеш-од’їжджаєш, Люббая розмово?* [21: 255]. У СУМі виявляємо різне ремаркування цих одиниць: більшість подано як розмовні або народнопоетичні, деякі — мають дві позначки: *розмовне* і *переносне*, або не мають жодної, напр.: **серце** — „*часто у сполуч. із займ. моє, а також із сл. козаче, дівчинонько і т. ін., розм.* Ласкаве звертання до кого-небудь” [СУМ IX: 148]; **кохання** — „*Особа, що викликає таке почуття; кохана людина*” [СУМ IV: 313]; **розмова** — „*нар.-поет.* Уживається як пестлива назва любої, коханої людини або як звертання до неї” [СУМ VIII: 747]; **золото** — „*перен., розм.* Про щось дуже цінне, гарне або про кого-небудь, вартого, гідного поваги” [СУМ III: 682]; **кришталь** — „*нар.-поет.* Пестливе звертання до коханої, дорогої людини” [СУМ IV: 355]. Одиниці, в яких наявні обидва компоненти зіставлення, оформлені у вигляді типових порівняльних конструкцій зі сполучниками (інколи опущеними), кваліфікують як порівняння, напр.: *Ой ти ж мені обіцявся Любити, як душу* [22 I: 317]; *Хлопці, бо хлопці, як соколи!* [21: 573]; Якщо ж зіставні компоненти присутні, однак немає формальних засобів порівняння, але спостерігаємо своєрідне уточнення опорного слова-поняття, то це свідчить про перехід порівняння в метафору, який ще не завершено. Тому вислови на зразок *Дівчино, сіра утко, чи сватати хутко?* [23: 134]; *Дівчата-голубочки, Дайте скибку хліба; Вийди, дівчино, вийди, рибчино, поговорим з тобою* [14: 13, 82]; *Козаченьку-барвіночку, хоч у неділечку* (сватати — Н.Д.) [15: 133]; *Гей, Вкраїно, гей, Вкраїно, Наша*

рідна мати, За [що] маєш, сиротино, Отак пропадати? [24: 189], з нашого погляду, слід вважати синкретичними метафорично-порівняльно-епітетними образами. У тих випадках, коли назви *сокіл, орел, розга, калина* та ін. заміщують виражений імпліцитно зіставлюваний компонент, набуваючи рис ототожнення, їх розглядаємо як метафори з художньо-атрибутивним змістом, приміром: *За ним* (козаком — Н.Д.) *іде дівчинонька: „Вернися, соколе!”* [22 II: 279]. Містячи елемент порівняльно-метафоричного ототожнення, вони все ж не заміщують означувану лексему, а вказують на усталену в свідомості мовців якість, напр.: *Моя ненько, голубонько, Устань рано у суботоньку Та змий мені головоньку* [2: 63] — ‘мила’, ‘люба’.

Нерідко подібні одиниці нагромаджено в контексті для створення особливої емоційно-експресивної насаженості, приміром: — *Пані, пані моя, пані влюблена, Не ревнивая моя, не осудливая, Моя душечко, моя кішечко, Моє серденько, моя втішечко! Моя, моя, моя, моя, моя віжлива! Моя пнночко, моя дівочко, Моя непорочная білозірочко! Моя голубочка, моя горличка! Моя райська, моя пташечка!* [14: 152].

Вибір звертань із прикладками у народній пісні досить часто зумовлений римуванням. Так вибудовано, зокрема, багатий синонімічними формами, емоційно насажений текст: *Ой матінко-зірко, Як у строку гірко, Куди хилять, то й хилюся, Бо я всіх боюся. Ой матінко-зоре, Яке в строку горе: Ні доїсти, ні допити, Ні сісти спочити!. Ой матінко-вишня, Чи я у вас лишня, Що ви мене туди дали, Де я непривишна? Ой матінко-пава, Тепер я пропала, Що ви мене туди дали, Де я не була* [7: 366]. Вжиті в багатьох варіантах, образні апелятиви за свідчують високий рівень майстерності творців народних пісень.

Отже, за структурою народнопісенні звертання — це окремі лексеми або групи слів, оформлених у вигляді словосполучення чи вокативного речення. До їх складу, як показують спостереження, можуть входити постійні епітети, поетичні синоніми з метафоричним значенням, займенники, прикладки. Зосереджені у повторах, такі форми отримують більше смислове навантаження і набувають додаткових емоційно-експресивних відтінків. Звертальні конструкції в українській пісні позначені яскравою образністю, створеною, насамперед, за рахунок лексичного значення їхніх компонентів.

1. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С.К. Богдан. — К.: Рідна мова, 1998. — 475 с.
2. Весільні пісні / [упоряд., авт. вступ. ст. М.М. Шубравська]. — К.: Дніпро, 1988. — 475 с.; іл.
3. Гринченко Б.Д. Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях... Б.Д. Гринченко / Б.Д. Гринченко. — Чернигов: [б. и.], 1895 — 1899.
4. Данилюк Н.О. Вивчення народнопісенних звертань на уроках української мови (8 клас) / Н.О. Данилюк // Дивослово. — 1997. — № 9. — С. 48–51.
5. Єрмоленко С.Я. Фольклор і літературна мова / С.Я. Єрмоленко. — К.: Наук. думка, 1987. — 247 с.
6. Жайворонок В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / Віталій Жайворонок. — К.: Довіра, 2006. — 703 с.

7. Закувала зозуленька : антологія української народної творчості. Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки / [упоряд., авт. передм. та приміт. Н.С. Шумада]. — К. : Дніпро, 1987. — 392 с. ; іл.
8. Записи автора 1998–2002 рр. від Т.М. Данилюк, 1932 р. н., жительки м. Луцька Волинської обл. (архів автора).).
9. Календарно-обрядові пісні / [упоряд., авт. вст. ст. та приміт. О.Ю. Чебанюк]. — К. : Дніпро, 1987. — 392 с. ; іл.
10. *Качуровський І.* Основи аналізу мовних форм (стилістика) / Ігор Качуровський. — Мюнхен; Ніжин [б. в.], 1994. — 134 с.
11. *Коваль А.П.* Практична стилістика сучасної української мови / А.П. Коваль: підруч. для філол. ф-тів ун-тів. — [3-є вид., доп. і перероб.]. — К: Вища школа, 1987. — 351 с.
12. Музичний фольклор з Полісся у записах Ф. Колесси та К. Мошинського. — К. : Муз. Україна, 1995. — 432 с.; нот.
13. Народні перлини / [упоряд., авт. вст. ст. М. Стельмах]. — К. : Дніпро, 1975. — 391 с.
14. Народні пісні в записах Миколи Гоголя / [упоряд., авт. передм. і приміт. О.І. Дей]. — К.: Муз. Україна, 1985. — 202 с.
15. Народні пісні в записах Івана Манжури / [упоряд., авт. вст. ст. та приміт. Л.С. Каширіна]. — К. : Дніпро, 1974. — 351 с.
16. Народні пісні в записах Івана Франка / [упоряд., авт. вст. ст. і приміт. О.І. Дей]. — К. : Муз. Україна, 1981. — 334 с.
17. Народні пісні з голосу Дніпрової Чайки та в її записах / [упоряд., авт. вст. ст. та приміт. О.І. Дей та В.Г. Зінчук]. — К. : Муз. Україна, 1974. — 215 с.
18. Пісні з Волині / [упоряд., авт. приміт. та вст. ст. О.Ф. Ошуркевича]. — К. : Муз. Україна, 1970. — 333 с.
19. Пісні Явдохи Зуїхи / [зап. Г. Танцюра; упоряд., авт. передм. та приміт. В.А. Юзвенко, М.Г. Ясько; ред. та упоряд. нот. матер. З.І. Василенко]. — К. : Наук. думка, 1965. — 812 с.; нот.
20. Словарь української мови / [збір. ред. журн. „Кіевская Старина”, упоряд. з дод. власного матеріалу Борис Грінченко] : в 4 тт. — К., 1907–1909.
21. Українські народні ліричні пісні / [упоряд. М.М. Гордійчук, А.М. Кінько, М.П. Стельмах; ред. М.Т. Рильський]. — К. : Вид-во АН УРСР, 1960. — 687 с.
22. Українські народні пісні / [ред. М.Т. Рильський, К.Г. Гуслистий] : у 2 кн. — К. : Мистецтво, 1955. — Кн. 1. — 484 с.; Кн. 2. — 416 с.
23. Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодяньських / [упоряд. та авт. приміт. А.Ю. Ясенчук]. — К. : Наук. думка, 1978. — 326 с.
24. Українські народні пісні, наспівані Д. Яворницьким. Пісні та думи з архіву вченого / [упоряд., авт. вст. ст., приміт. та комент. М.М. Олійник-Шубравська]. — К. : Муз. Україна, 1990. — 453 с.
25. Фольклорні записи Марка Вовчка та Опанаса Марковича / [упоряд., авт. передм. і приміт. О.І. Дей]. — К. : Наук. думка, 1983. — 528 с.
26. Холмщина і Підляшшя : історико-етнографічне дослідження / [ред. кол. В. Борисенко (відп. ред) та ін.]. — К. : Родовід, 1997. — 384 с.
27. *Шульжук К.Ф.* Обращения в украинских народных песнях: автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. филол. наук: спец. 10.02.02 „Языки народов СРСР. Украинский язык” / К.Ф. Шульжук. — К., 1969. — 21 с.
28. *Kolberg O.* Dziela wszystkie. T. 36. Wolyn' / Oskar Kolberg. — Kraków, 1964. — 450 s.

Nina Danylyuk (Lutsk)

SEMANTIC AND STYLISTIC PECULIAR FEATURES OF THE FOLK SONGS FORMS OF ADDRESSES

The article studies forms of addresses grouped on the basis of their semantics, specific means of expression and stylistic functions in the Ukrainian folk songs texts of various genres.

Key words and phrases: form of address, means of expression, apposition, stylistic function, folk song text.